

Електронний посібник
Уроки з історії Прикарпаття
6, 7, 8, 10 класи

Презентації створила
вчитель вищої категорії, вчитель-методист
Ліцею №23 імені Романа Гурика
Івано-Франківської міської ради
Рибчинська Ніна Володимирівна

Наш край у XVI – середині XVII ст.

8 клас

Урок25

План

- 1. Становище краю під владою Польщі**
- 2. Турецько-татарські напади.
Роксолана**
- 3. Церковне життя**
- 4. Розвиток культури**
- 5. Розгортання Національно-визвольної
війни на території Прикарпаття.
Семен Височан**



Територія області
13,9 тис. км²

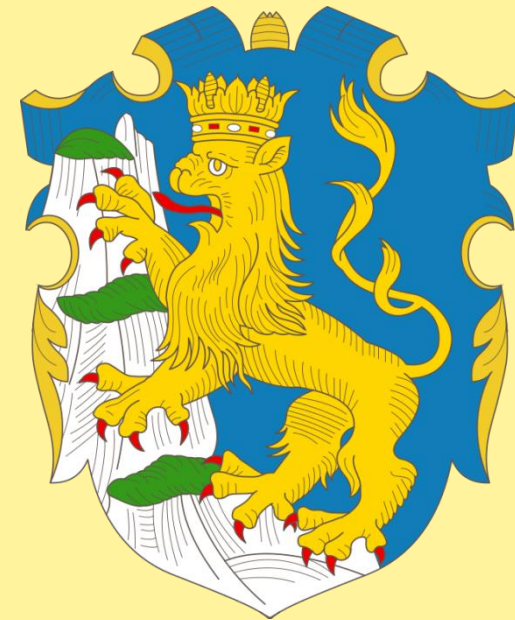


1. Становище краю під владою Польщі

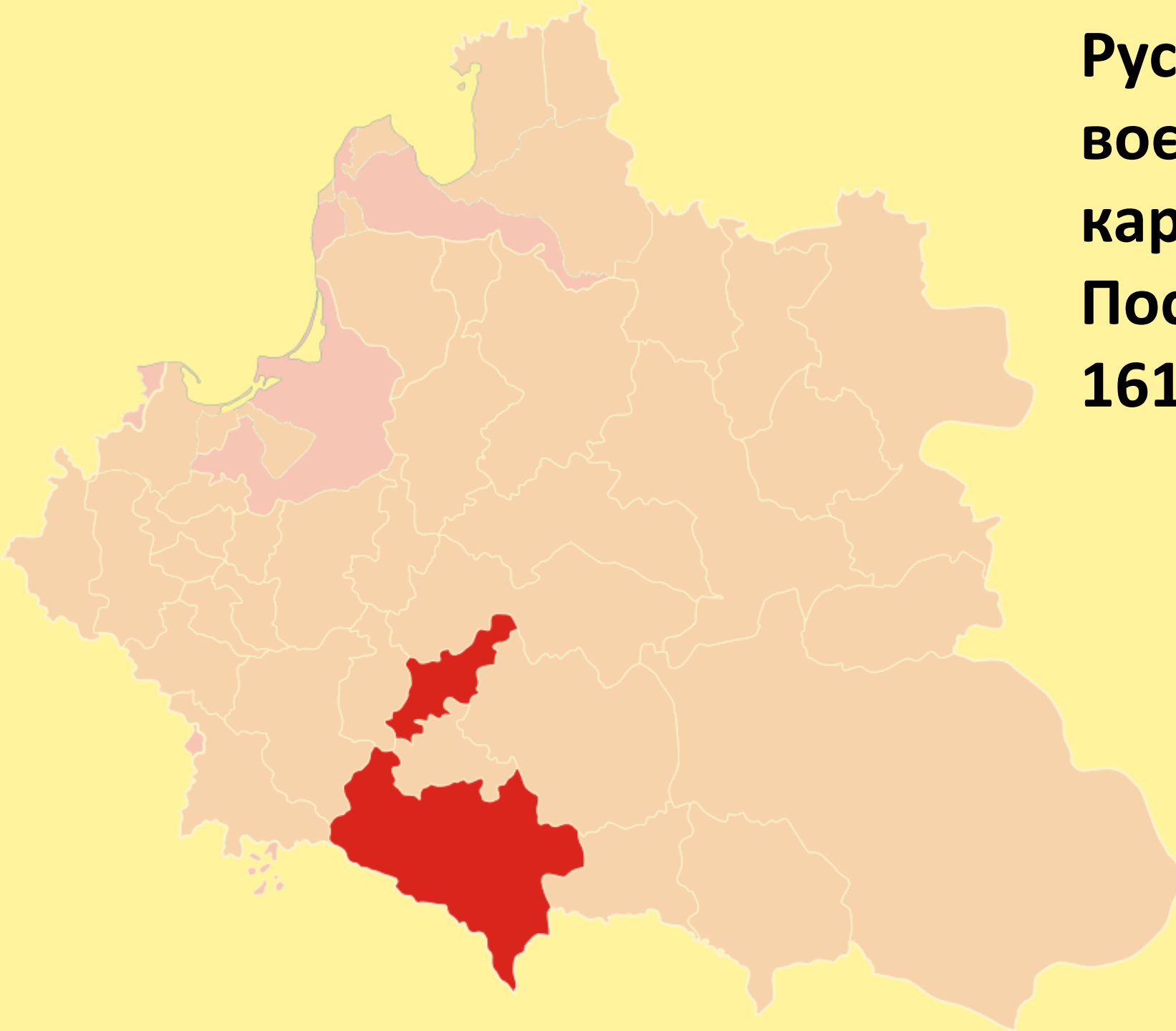
Руське воєводство. Очолював воєвода руський. Поділялося на Галицьку, Львівську, Перемиську, Сяноцьку та Холмську землі. Землі ділилися на повіти. Центр – Львів.

Герб Руського воєводства

Прикарпаття входило до **Галицької та Львівської земель**, які поділялися на повіти: **Галицький, Долинський, Коломийський, Рогатинський, Снятинський, Тлумацький.**



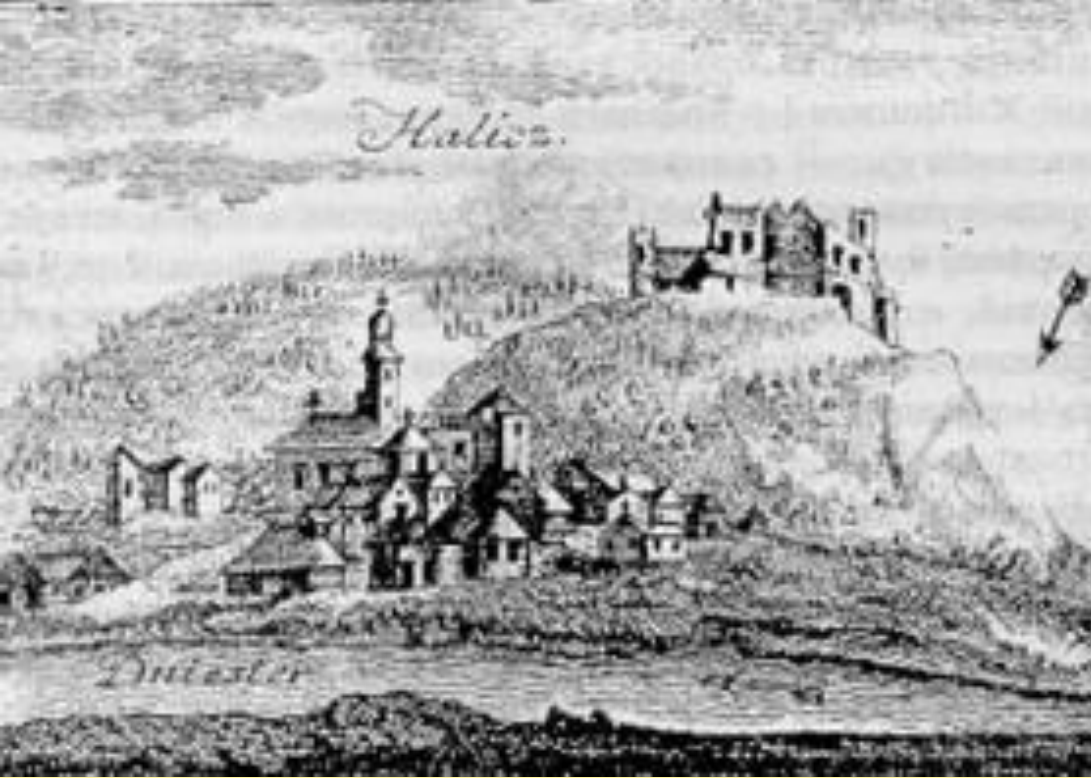
**Руське
воєводство на
карті Речі
Посполитої у
1619р.**



**Управляли старости з польських магнатів.
Центр Галича перенесено ближче до Дністра.
На замковій горі Старостинський замок XIV ст.**



Прапор Галицької землі



1509, 1621 галицький замок здобували та руйнували татари. 1627 замок оточували з трьох боків вали, 5 оборонних веж та 3 в'їзні брами



Місцеву шляхту зрівняли в правах з польською шляхтою.

Шляхетське самоврядування – сеймики.

Більшість бояр окатоличилися.

Селяни залежні від феодалів. Обмежено право переходу - на Різдво + викуп, з 1505 дозвіл пана.

У XVI ст. формується **фільварково-панщинна система**.

Кінець XVI ст. панщина 2 дні на тиждень. Селяни опір: скарги, втечі, відмова виконувати повинності, напади.

1573 селян закріпачено «Артикулами» короля Генріха Валуа. Посилилось зубожіння селян.

У XVII ст. - панщина 5-6 днів на тиждень з лану.

Розвиток господарства:

- гірські райони - тваринництво**
- солеваріння - Коломийщина**
- видобування заліза – Рогатинн, Болехів,
Мізунь**
- ковальство – Галич, Калуш, Коломия,
Рогатин, Тлумач**
- ткацтво і кушнірство – Снятин, Тисмениця,
Рогатин, Галич**

На поч. XVI ст - в містах 20 ремісничих професій,
1 тис ремісників.

Кінець XV ст. виникають цехові об'єднання.

Торгові центри – Галич, Коломия.

Ярмарки і торги в Снятині, Рогатині, Тлумачі,
Калуші, Болехові.

Торгували хлібом, худобою, ремісничими
виробами.

Міста приватні.

	Міста і містечка	Села
XV ст.	17	378
1564	36	519
1677	38	565

**У 1 пол. XVI ст. більшість міст до 100 мешканців.
Калуш – 250, Тисмениця – 1тис, Снятин – 2 тис.**

**Польські магнати і шляхта володіли землями,
містами і селами.**

**Найбагатші – Потоцькі, Яблоновські, Куропатви,
Чорторийські, Дідушицькі.**

На початок XVI ст. населення краю 221 тис.

**З 2 пол. XIV ст. починається масове заселення
поляками, німцями, вірменами та євреями.**

**Галич, Коломия, Снятин, Рогатин, Бурштин,
Рожнятів – осередки іноземних колоністів,
пільги.**

2. Турецько-татарські напади. Роксолана

З кінця XV ст. систематичні татарсько-турецькі набіги: 1518, 1520, 1589, 1593, 1594, 1615, 1620, 1623



**1618-1620 в Галицькій землі знищено 9 міст,
38 сіл.**

За 1605-1633 було 26 нападів татарів.

**Кінець XV – 1 пол. XVI ст. спалено 33 міста та 50
сіл. Снятин руйнували 10 разів, Коломию – 8,
Тисменицю – 6, Калуш – 4, Рогатин – 3.**

**Захист - війська Речі Посполитої та само
населення.**

**У 1621- 1625 Гнат Височан з с. Вікторів, з сином
Семеном організував загін для опору татарам.**

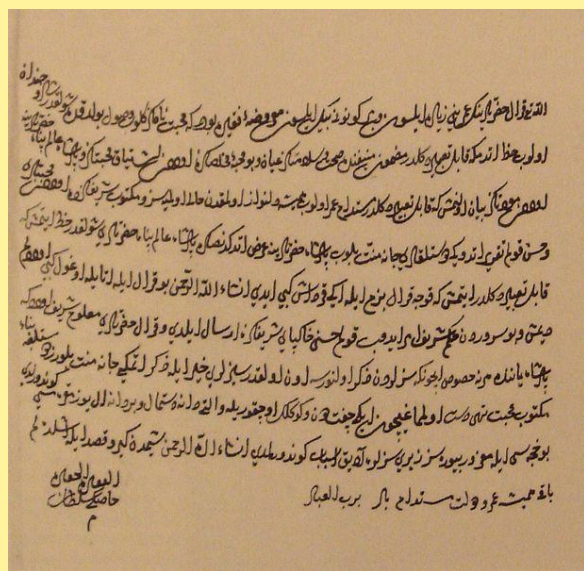


1518-1520рр. в Рогатині була захоплена в полон дочка священника Настя Лісовська (1505-1558). Подарована султану Сулейману I Пишному. Наложниця, з 1630 законна дружина султана Хюррем-султан. Народила 6 дітей. Султан надав їй титул Хасекі. Здобула значний вплив при дворі. Займалася благодійністю.



La Rossa 1550

Була однією з найосвіченіших жінок Європи. Листувалася з польським королем Сігізмундом II Августом, дружиною шаха Персії. Писала вірші перською та арабською. Венеціанці називали її «La rossa» (Русинка). У Європі її знали як Роксолану та захоплювалися нею. Коштом Хюррем збудовано комплекси для бідних та прочан в Стамбулі, Єрусалимі, Медині, Мецці, Едірне.





**Найбільш відомий
Хасекі Султан
комплекс в Стамбулі
(1539-1540).
Знаходиться в центрі
Стамбула у районі
Хасекі.**

**Складається з мечеті,
школи, їдальні для
бідних, лікарні для
жінок, бані та фонтану.
Третій за величиною в
Стамбулі.**





**Мечеть Хюррем Султан - Хасекі
Джамі, лікарня та Хассекі
Хюррем Султан Хамам
(громадська лазня) для жінок**



Фонтан Хюррем



**Усипальниця
тюрбе
Хюррем
Султан біля
мечеті
Сулейманіє**

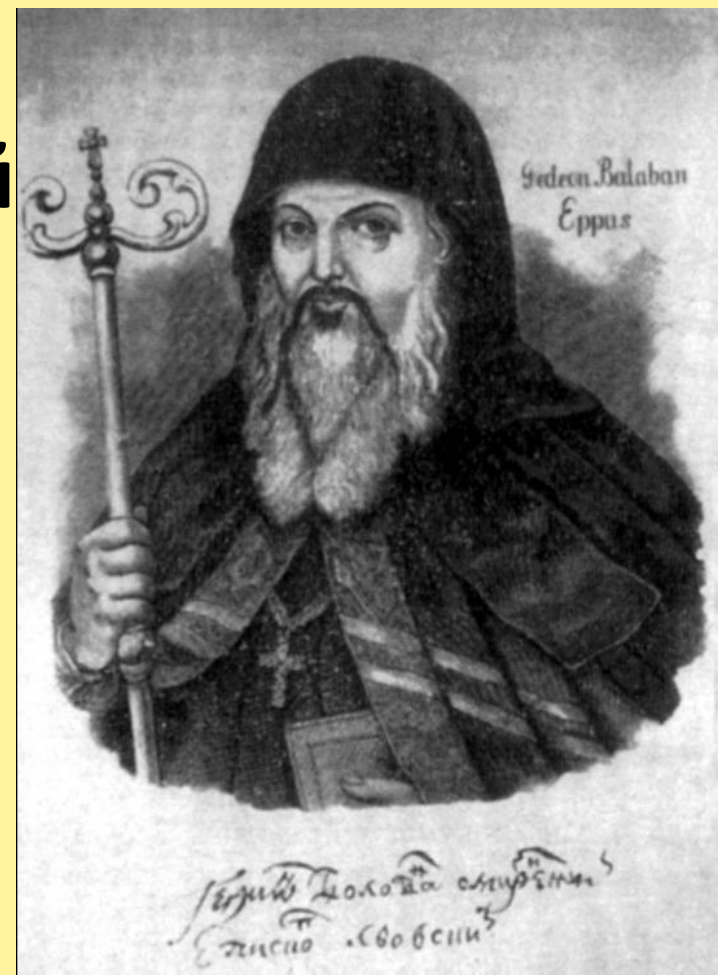


3. Церковне життя

1539 король надав намісникові Львівської єпархії Макарію Тучапському права єпископа та керівництво церквою у Руському та Подільському воєводствах.

Кін. XVI – поч. XVII ст. Львівський єпископ **Гедеон Балабан** чинив опір окатоличенню та унії.

Львівське православне єпископство існувало до 1700 р.



Після **Берестейської унії 1596** загострилося протистояння православ'я, католицизму та уніатства. У XVI -XVII ст велику роль відігравали православні **братства** в Рогатині, Галичі, Болехові – шкільництво, друкарство, полемічна література, благодійність. Найвпливовіше після Львівського **Рогатинське братство**.

У 1606 -1611 **Йов Княгиницький** заснував православний монастир **Скит Манявський**. 1620 скит отримав право ставропігії, мав велику бібліотеку. 1621 обнесений кам'яним муром з трьома оборонними вежами.



Скит Манявський



З XIV ст. експансія **католицизму**. Будувалися католицькі костели та монастирі в Коломиї, Снятині, Калуші, Рогатині.



Готично-ренесансовий костел Святого Миколая в Рогатині (1666)

У 1 половині XVI ст. формується ієрархія **Вірменської григоріанської церкви.**

1630 владика Львівської вірменської єпархії Миколай Торосович проголосив унію з Римом, що сприяло інтеграції вірмен в польське суспільство.

На початку XVII ст. в Тисмениці виникло вірменське братство. Пізніше в Кутах і Станіславові.

З XVI ст. на Прикарпаття переселяються євреї, поширюється **юдаїзм**, будуються синагоги в Галичі, Коломиї, Снятині, Тисмениці.

4. Розвиток культури

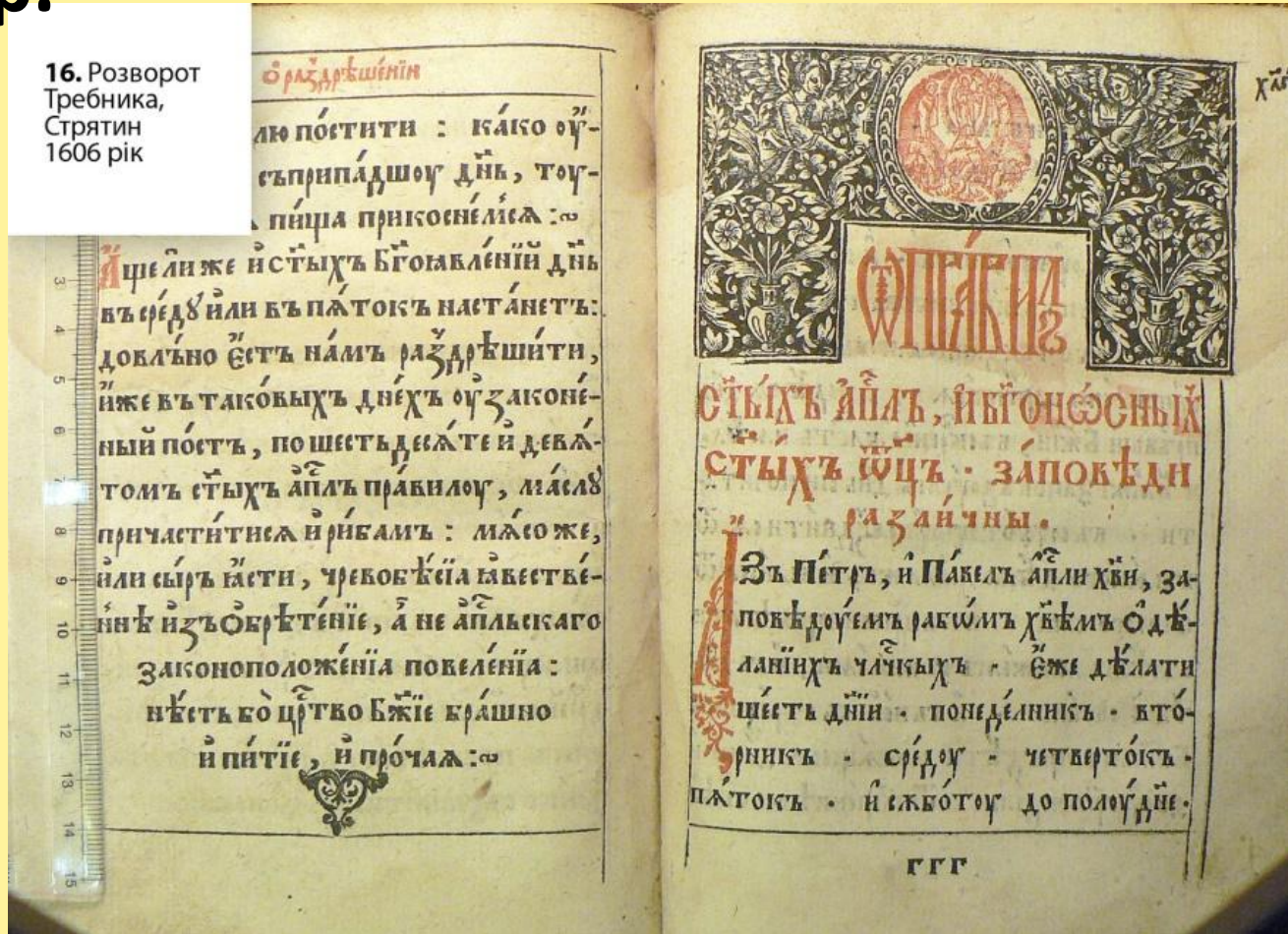
Освіта. В Краківському університеті навчалися студенти з Галича і Коломиї. У XVI ст. церковні братства відкривали школи в Тисмениці, Рогатині.

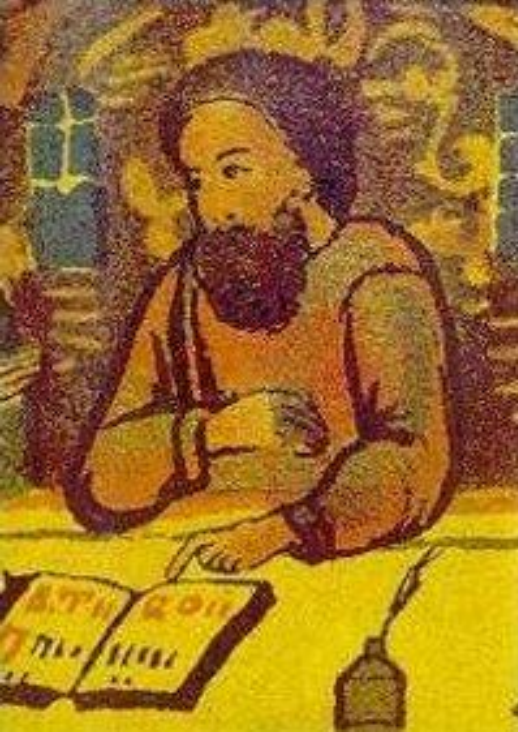
Книгодрукування. 1599-1601 у Стрятині біля Рогатина єпископ Гедеон Балабан відкрив першу друкарню. Друкар Семен Будзина. Надруковано 1602 першу книжку «Харитонію», 1604 «Служебник» та 1606 «Требник».

1606 відкрито друкарню в **Крилосі**, де працював **Памво Беринда**. У Стрятині та Крилосі було надруковано «Євангеліє Учительне», «Служебник» та «Требник». 1615 обладнання друкарень викупив Києво-Печерський монастир.



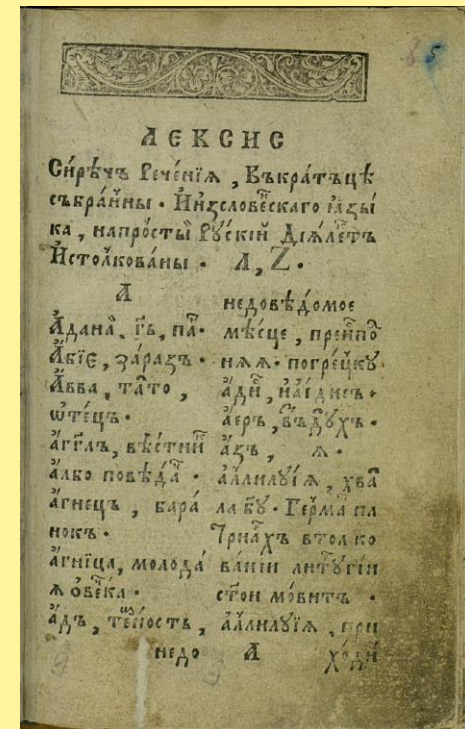
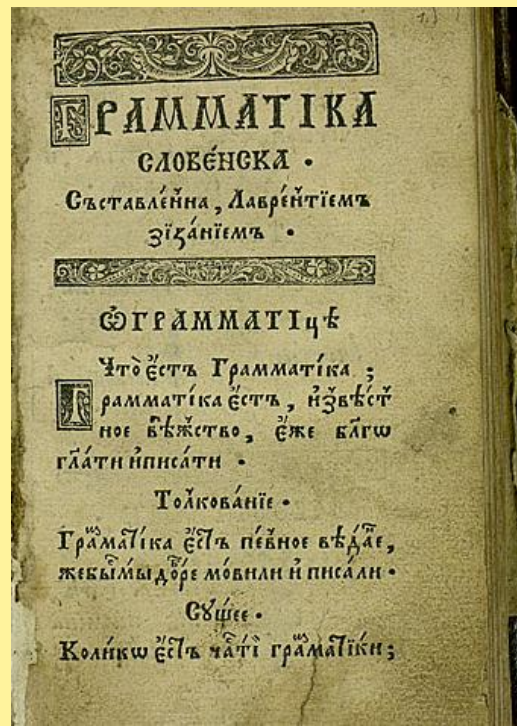
16. Розворот
Требника,
Стрятин
1606 рік





Видатні земляки

Лаврентій Зизаній Тустановський – видатний богослов, педагог, граматик. Автор «Граматики словенської» та першого словника «Лексис». Народився в с. Тустань біля Галича.



Памво Беринда – мовознавець, письменник, поет, друкар і гравер, автор словника «Лексикон словенороський», «Євангелія учительного». Один з зачинателів української поезії та шкільної драми. Народився в Єзуполі.

Йов Княгиницький (1550-1621) – засновник Скиту Манявського. Народився у Тисмениці, освіту здобув у монастирській школі в Уневі та Острозі. Був викладачем Острозької школи. Двічі відвідав Афон.



Архітектура

Кам'яна церква Різдва Пресвятої Богородиці (XII—XVIII ст.) з муром – зразок оборонної архітектури.





Дерев'яна церква **Святого Духа (1598)**.
В церкві зберігся **іконостас**, створений на кошти
Рогатинського братства в **1650**.

**Образотворче
мистецтво
Рогатинський
іконостас
1650 р.**



Церква Успіння Пресвятої Богородиці (1584), у Крилосі.



Церква Благовіщення (1587) в Коломиї



© Sergiy Klymenko, 2008
<http://serg-klymenko.narod.ru>
<http://klymenko.data-tec.net>



Домініканський костел у с. Чернелиця Городенківського району (1661)

Залишки Чернелицького
замку, збудованого
брацлавським
воєводою Михайлом
Чорторійським 1659 р.



5. Розгортання Національно-визвольної війни на території Прикарпаття. Семен Височан

Кінець XVI ст. походи запорожців в Галичину.

1594 С. Наливайко на Покуття – підтримка населення.

1613 на запрошення коломийського міщанина Ференца Горбаша в Коломию 300 козаків. Походи на Снятинщину та Тлумаччину. Горбаша стратили в Галичі.

У 1620-ті рр. переслідуючи татарів козаки заходили на галицькі землі.

1629 гетьман реєстровців Г.Чорний дійшов до Бурштина і знищив 800 татарів.



Осінь **1648** похід Б. Хмельницького на Львів – виступи селян і міщан біля Отинії, Тлумача, Обертина і ін.

Козацькі агітатори, розвідники та загони розійшлися по Галичині (40 тис, Ярема Кончевський).

Полковник Товпига (15 тис) рейд на Рогатинщину, знищили 10 замків.

Населення святкові зустрічі (Долина).

Повстання на Покутті, Калущині і Долинщині.

На Калущині повстання очолив священник І.Грабівський (20 сіл, 5 тис)

Найбільше повстання очолив **Семен Височан** – «**Хмельницький Галицької землі**». Центр Отинія. 15 тис (полки, артилерія). Здобули Пнівський замок, фортеці в Єзуполі, Товмачі, Обертині, Заболотові, Печеніжині. Напади на Тюдів, Кути, Білі Ослави. Контролював більшу частину Галицької землі, крім Галича, Коломиї, Солотвина. Відступив на Брацлавщину. Вступив до полку І.Богуна.



1649 похід Б.Хмельницького до Галичини. Козаки з місцевим населенням здобули Галич, Пнівський замок, Єзупіль.

Зборівський мир – повернення польської влади. Каральні операції, страти. Заворушення до кінця 1650-х рр.

**Презентацію створила
вчитель вищої категорії, вчитель-методист
Ліцею №23 імені Романа Гурика
Івано-Франківської міської ради
Рибчинська Ніна Володимирівна**



2016-2019

Список літератури

- 1. В.Островський «Історія Прикарпаття»
2008, стор. 46-74**
- 2. «Наш край» 1994, стор. 23-38**
- 3. «Мій рідний край – Прикарпаття»,
2000, стор.47-55, 98-99**
- 4. Б.Гаврилів, М.Гаврилів «Пам'ятки
історії та культури Івано-
Франківщини», стор. 22-32**
- 5. Інтернетресурси**